

Akşam Gazetesi Ve Hürriyet Gazetesi Bilişim Bilim Dergisinin İnsan Dili Ve Şempanzeler Hakkındaki Spekülasyonları

12 Ekim 2002 tarihli Hürriyet Bilim dergisinde ve 24 Ekim 2002 tarihli Akşam gazetesinde, insanın konuşma yeteneği hakkında bilimsellik ile ilgisi olmayan bazı spekülasyonlara yer verildi. Söz konusu haberlerdeki iddiaya göre, insanın konuşma yeteneğinin sözde evrimi ile ilgili bazı sırlar açığa kavuşmuştu.

12 Ekim 2002 tarihli Hürriyet Bilim dergisinde ve 24 Ekim 2002 tarihli Akşam gazetesinde, insanın konuşma yeteneği hakkında bilimsellik ile ilgisi olmayan bazı spekülasyonlara yer verildi. Söz konusu haberlerdeki iddiaya göre, insanın konuşma yeteneğinin sözde evrimi ile ilgili bazı sırlar açığa kavuşmuştu.

İnsan dilinin evrimle meydana gelebileceği daha önce bu sitede bilimsel olarak bir kaç kez açıklanmıştı. Bu nedenle burada detayları ile tekrarlanmayacaktır. (Bu konuda bkz. <http://www.netcevap.org/hurriyet020222.html>, <http://www.netcevap.org/sabah020816.html>) Ancak şunu kısaca tekrarlamak gerekir ki, insanın konuşma yeteneği tamamen özgündür ve konuşamayan canlılara isabet edecek rastlantısal mutasyonlarla meydana gelebilecek kadar komplekstir. Konuşma yeteneği, maddenin kendi kendini organize etmesiyle oluşmayacağı açıkça ortada olan bilincin varlığını gerektirir. Ve doğadaki bilinçten yoksun mekanizmaların hiçbirisi, bir canlıya konuşma, düşünme ve bilinç gibi yetenekleri kazandıramaz.

Walkie-talkie teorisi ve evrimcilerin bozuk mantık yürütme teknikleri

Akşam gazetesindeki haberde, Maryland Üniversitesinden Robert Provine isimli araştırmacının bir kaç yıl önce ortaya attığı "walkie-talkie" teorisinden söz ediliyordu. Bu teoriye göre, karmaşık konuşma sistemi insanın dik yürüyüşü ile başlamıştır. Dik yürüyüş olmadan konuşma için gerekli olan nefes alma şeklinin mümkün olmadığını söyleyen Provine, insanın önce yürüyüşünün sonra da dilinin evrimleştiğini öne sürmektedir. Bu klasik bir "evrimci tarzı, kanıtızsız mantık yürütme"dir. Provine, elinde hiçbir delil olmamasına rağmen önce insan dilinin evrimle ortaya çıktığını kabul etmekte, sonra da bu ön kabule göre elindeki verileri değerlendirmektedir. Yani bir tür tümdengelim uygulamaktadır; "konuşan insanın dik durması gerekir. Herşey evrimle meydana geldiğine göre, demek ki önce dik duruşun evrimi gerçekleşti, ardından da dilin evrimi." Bu tür dogmatik bir mantık yürütme ile, her araştırmacı elindeki verileri farklı şekillerde yorumlayabilir. Ancak bu yorumlar bilimsel delillere göre değil, o araştırmacının önceden belirlenmiş olan kabullerine ve bunlar gereğince varmak istediği sonuca göre değişecektir.

Sorun ise, sözkonusu senayoların hepsinin çıkış noktası olan evrim teorisinin temelden çürük olmasıdır: İnsanın evrimle meydana geldiğine dair hiçbir delil yoktur. İnsana ait her özellik bir diğeri ile bir bütünlük içindedir, insanın tüm diğer canlılar gibi bir plan ve her parçası birbiriyle uyumlu bir tasarımla yaratıldığı açıktır. Dolayısıyla, insanın dik duruşu veya konuşma yeteneği gibi özelliklerindeki incelikler, sahip olduğu eşsiz tasarımın birer parçasıdır.

"İlk önce erkek konuştu" iddiasının cevaplayamadığı soru

Hürriyet Bilim dergisinde ve Akşam gazetesinde yer alan haberlerde, ilk önce erkeğin konuştuğu ileri sürülmekteydi. Söz konusu iddianın sahibi ise, British Academy profesörlerinden Tim Crow. Tim Crow geçtiğimiz haftalarda yayınlanan "*The Speciation of Modern Homo Sapiens*" (Modern Homo Sapiens'in Türleşmesi) adlı kitabında, konuşma yeteneğinin erkeğin Y kromozomunda yer alan *protocadherinXY* adlı gende meydana gelen bir değişiklik sonucunda ortaya çıktığını öne sürüyor.?

Oysa konuşma gibi son derece kompleks ve bilinç gerektiren bir yeteneğin, sadece genlerdeki mutasyonlarla sağlanamayacağı çok açıktır. Geçtiğimiz aylarda da *FOXP2* adlı genin, insanın konuşmasını sağladığı öne sürülmüştü. Anlaşılan o ki, her araştırmacı kendi keşfettiği geni, konuşmanın veya başka bir özelliğin ana nedeni olarak görme eğiliminde.

Birçok bilim adamı ise, evrimci olmalarına rağmen, konuşma yeteneğinin genlere ve mutasyonlara bağlanmasına karşı çıkmaktadır. Pinker ve Bloom gibi insan dili üzerinde çalışmaları olan evrimciler dahi bu gerçeği kabul etmekte ve "insan dilinin rastlantısal mutasyonlarla açıklanamayacak kadar kompleks olduğunu itiraf etmektedirler. (1)

W. K. Wilkins ve J. Wakefield adlı iki evrimci beyin araştırmacısı ise bu konuda şunları söylemektedirler:

"Dil evriminin geçiş aşamalarıyla ilgili delil yoktur. Buna rağmen, alternatif fikirleri kabul etmemiz zordur. Eğer tre özgü bazı özellikler parçalara ayrılmış bir şekilde evrimleşmiyorsa, bu durumu açıklamak için iki yol gözüküyor. Ya henüz keşfedemediğimiz bir g, belki de ilahi bir müdahaleyle, olması gerektiği gibi yerleştirilmiştir. Ya da türlerin gelişiminde nispeten ani bir değişikliğin, belki de bir tür spontane ve yaygın mutasyonun sonucudur... Ama böyle tesadüfi bir mutasyonun rastlantısal doğası, bu iddiayı şüpheli bir hale getiriyor. Daha önce belirtildiği gibi (Pinker and Bloom, 1990), dil gibi kompleks ve görünüşe göre görevlerine bu kadar ideal bir şekilde uygun bir sisteme yol açacak mutasyonun ihtimali yok denecek kadar düşüktür." (2)

Görüldüğü gibi, evrimci bilim adamları dahi insanın konuşma yeteneğinin tek bir gendeki mutasyonla olduğunu kabul etmemekte, ancak bu yeteneğin insanlara Yaratıcı'nın verdiği bir özellik olduğunu kabul edemedikleri için, zmsz kaldıklarını belirtmektedirler. Medyada belirli aralıklarla ve "insanı konuşturan gen bulundu" benzeri başlıklarla çıkan haberler ise, bilimsel değildir; bunlar, okuyucuya evrim teorisini ve insanın tesadüflerin eseri olduğu masalını empoze etmek için aktarılan boş spekulasyonlardan ibarettir. *FOXP2* ve *protocadherinXY* adlı genlerle ilgili iddialar bunun en son örneklerindedir.

"İnsan önce hırıldadı sonra konuştu" masalı

Akşam gazetesindeki bir başka iddia ise, insanın önce hayvanlara benzer ara bir konuşma sergilediği, hırıldama, horuldama gibi sesler çıkardığı ve sonra bu seslerin kelimelere dönüştüğü şeklindeydi. Bu iddia da, bilim adamları tarafından kabul edilmemektedir. Fransız biyokimyacı Jacques Monod, *Rastlantı ve Zorunluluk* adlı kitabında, bir evrimci olmasına rağmen bu iddianın geçersizliğini şöyle kabul etmek zorunda kalır:

"ağdaş dilciler, simgesel dilin, hayvanların kullandığı türlü iletişim yollarına (işitsel, dokunsal, görsel ya da başka) indirgenemeyeceği olgusu üzerinde direniyorlar. Kuşkusuz bu doğru bir tutum." (3)

Hawaii niversitesi"nde ünlü bir dilbilim profesörü, aynı zamanda da bir evrim taraftarı olan Derek Bickerton ise, uzun araştırmalardan sonra, dilin kademe kademe gelişmesinin imkansız olduğunu şöyle açıklamaktadır:

"İncelenen gerçekler **dilin kademe kademe bir ilkel dilden gelişmediğini ve bir ara formunun olamayacağını** ortaya koymaktadır. Eğer böyle ise söz dizimi ve gramer, bir anda ve tek parça olarak ortaya çıkmış olmalıdır..." (4)

Bu ise, insan dilinin ilk insanla birlikte yaratıldığını gösterir. Allah'ın yarattığı ilk insan olan Hz. Adem'e Allah kelimeleri öğretmiştir ve o günden itibaren her insan konuşma yeteneği ile birlikte doğar.

Bonobo Kanzi ve evrimcilerin yıkılan umutları

Evrimcilerin en çok umut bağladıkları çalışmalar kuşkusuz konuşma ve anlama yeteneği kazandırılmaya çalışılan maymunlar olmuştu. Ancak evrimcilerin bu umutları uzun zaman önce, bu çalışmaların başarısız sonuçları ile yıkıldı. Akşam gazetesinde evrimcilerin en "başarılı maymunlarından" biri olan Bonobo Kanzi tanıtılıyor ve Kanzi'nin bazı kelime sembollerini tanıdığı belirtiliyordu. Ancak Akşam gazetesinin belirtmediği bir gerçek vardı, evrimciler bile artık Bonobo Kanzi ve benzeri maymunların konuşmalarını veya konuşulanları anlamalarını beklememektedirler.

Birçok bilim adamı Bonobo Kanzi'den bekledikleri sonuçları alamadıklarını itiraf etmektedir. Bunların arasında olan bir grup bilim adamı, yaptıkları çalışmada bunu şöyle belirtmektedir:

"Bu deneylerin bazı "yıldızları" - dişi goril Koko (Patterson, 1978) ve erkek bonobo Kanzi (Savage-Rumbaugh, Shanker, & Taylor, 1998) gibi - her ne kadar dikkat çekici bir öğrenme yeteneği sergilemiş olsalar da kompleks ardışık yapıları öğrenmede problemler yaşıyorlar... Maymunlara dil öğretme konusundaki ilk deneylerde insan olmayan primatlara gerçek insan dili öğretilmeye çalışıldı. (e.g., Kellogg & Kellogg, 1933). Hayvanlarla, insan bebekler ve kkocuklarla konuşulduğu gibi konuşuldu. Ancak bu yaklaşım daha sonra başarısızlıklar nedeniyle bırakıldı" (5)

Lund Üniversitesi Linguistik ve Fonetik Bölümünden Jordan Zlatev ise bu konuda şöyle demektedir:

"Son zamanlarda elde edilen başarılarla rağmen - bunların en başında bonobo Kanzi (e.g. Savage-Rumbaugh and Rumbaugh 1993) gelir, maymunların dil yeteneği kazanmaları konusu tartışmalıdır. Sadece söz dizimi açısından değil, ki asıl tartışma konusu budur, anlambilimsel açıdan da bu böyledir." (6)

Yine Lund Üniversitesinden Peter Gärdenfors ise dil yeteneğine sahip tek canlı türünün insanlar olduğunu kabul etmektedir:

Maymunlara farklı şekillerde sembolik kodlar öğretme çabalarına rağmen, (örneğin Savage-Rumbaugh, Shanker, and Taylor (1998)), dili kullanabilen tek canlılar insanlar gibi görünüyor. Bonobo Kanzi'nin performansı her ne kadar etkileyici olsa da, sembollerini kullanışı duruma bağlı oluyor... Bugüne kadar maymunların sembolik olarak iletişim kurabildikleri gösterilemedi. (7)

New York Times'in bilim ekinde yayınlanan "Şempanze Konuşma Tartışması: Gerçekten Dil mi?" başlıklı bir yazıda araştırmacı-yazar George Johnson, Bonobo Kanzi'nin eğitmenlerinden biri olan Dr. Rumbaugh ve çalışmaları hakkında şu yorumda bulunmuştur:

"Dr. Rumbaugh şempanzelerinin 2.5 yaşında çocukların güdük anlama becerilerini gösterebildiğini bildirmektedir. Pinker ise böyle deneyler için; "benim zihnimde bu tip çalışmaların, ayıların Moskova Devlet Sirkisi"nde tek tekerlekli bisikletlere binmesinden bir farkı yoktur" demektedir... Yakından inceleyince bilim adamları şempanzelerin eğitimcilerini memnun etmek için ellerini çeşitli şekillere soktuklarına dair çok güçlü deliller buldular. Ve eğitimciler iletişimle ilgili örnekler bulmak için zorlarlarken el sallamanın arasında kelimeler gördüklerini sandılar, tıpkı çocukların bulutlarda resimler gördükleri gibi... Bazı dilbilimciler ve kognitif bilimi (bilişim) uzmanları arasında **hayvan konuşma deneylerinin bilimsel kaygı kadar ideolojik kaygılarla motive edildikleri şüphesi** yer almaktadır." (8)

Johnson'ın da belirttiği gibi evrimciler, insanın biraz daha gelişmiş bir maymun türü olduğunu ispatlamak için, elde ettikleri her veriyi bu inançları doğrultusunda değerlendirmekte, bir tür hayal aleminde yaşamaktadırlar. Bu taraflı yaklaşımları nedeniyle, vardıkları sonuçlar güvenilir olmaz ve mutlaka tarafsız bilim adamları tarafından yalanlanmaktadır.

Doğadaki en zeki canlılar şempanzeler değildir

Basında sık sık yer alan "konuşan maymun" "insan gibi alet kullanan maymun" haberleri son derece yanıltıcıdır ve topluma "maymunların insanların çok yakın kuzenleri oldukları" telkininde bulunma amacını gütmektedir. Oysa, birçok hayvan türü farklı yetenek ve özelliklere sahiptir, ancak hiç kimse bu hayvanların insanların yakın akrabaları olduğu iddiasında bulunmamaktadır, çünkü bu ideolojilerine uygun değildir.

Örneğin 9 Ağustos 2002 tarihli *Science* dergisinde yayınlanan bir çalışmada, Oxford zoologları, **sıradan kargaların maymunlardan daha zeki olduklarını** ve el becerileri olduğunu gösteren bir çalışmanın sonuçlarını yayınladılar. Oxford Üniversitesi zoologları tarafından yapılan bir deney sırasında, sıradan ve eğitilmemiş bir karga, kendiliğinden bir teli bükerek kanca şekline getirdi ve çok başarılı bir şekilde bu kancayı kullanarak dikey bir borunun içine yerleştirilmiş olan yiyecek dolu kovayı aldı. *Science* dergisinde bu çalışma hakkında şunlar yazıyordu:

"Primatlar çok yönlü ve kompleks alet kullanıcıları olarak kabul edilir, ancak New Caledonian kargaları (*Corvus moneduloides*) üzerinde yapılan gözlemler bu kuşların aletlerle ilgili kognitif yeteneklerde primatlara rakip olabileceklerini gösterdi..."

BBC bu hikayeyi ele alırken kargaların sözde "en yakın kuzenlerimizi" utanç içinde bıraktığını, kargaların alet yapımında şempanzelerden daha iyi olduğunu yazdı. Oxford üniversitesinden Davranışsal Ekoloji Profesörü Alex Kacelnik ise "Şaşırtıcı olan hiç bir eğitim almamış olmasıydı" dedi.

Prof. Kacelnik ayrıca şu yorumu yaptı:

"İnsanların kuşlardan daha yakın akrabaları olan primatlarla yapılan deneylerde herhangi bir kasıtlı, özel alet yapımına rastlanmamıştı. Sadece bizim tahminimizden daha akıllı değil aynı zamanda aletler konusunda şempanzelerden daha yüksek bir anlayışa sahipler." (9)

Zeka belirtileri gösteren hayvanlar sadece kargalar da değil. Örneğin güvercinler insanları ve alfabedeki harfleri tanıyabiliyorlar. Papağanların ve muhabbet kuşlarının kelime öğrenme yetenekleri ise bilinen bir gerçek. Barajlar ve kompleks barınaklar inşa edebilen kunduzlar, ancak matematik mühendislerinin hesaplayabileceği oranlar kullanarak petekler yapan balıkları, kör olmalarına rağmen kendi boyutlarına göre gökdelen sayılabilecek, tünellere, odalara sahip yapılar inşa eden termitler kuşkusuz şempanzelerden

çok daha zeki ve yeteneklidirler. Ancak, bu canlıların insanların yakın akrabaları olduğunu söylemek evrimci önyargılara uymayacağı için, genellikle bu canlıların yetenekleri göz ardı edilmektedir. **Sıradan bir karganın gösterdiği yetenek, BBC'nin haberinde söylendiği gibi aslında şempanzeler için değil, evrimciler için bir utanç kaynağıdır.** Bu tür örnekler gündeme geldikçe, evrimciler ya kargaların insanlara şempanzelerden daha yakın olduğunu kabul etmek zorunda kalacaklar ya da teorilerini terkedeceklerdir.

Akşam gazetesinden ve bilim dergisi olma iddiasındaki Hürriyet Bilim dergisinden beklenen ise, yayınladıkları haberleri daha iyi analiz etmeleri, bilimsellikten ve akıldan uzak spekülasyonları bilim haberleri gibi okuyucuya sunmamalarıdır.

- 1 Pinker, S. & Bloom, P. (1990). Natural language and natural selection, Behavioural & Brain Sciences, 13:707-784, <http://cogsci.soton.ac.uk/bbs/archive/bbs.pinker.html?lang=EN-US>>
- 2 Wilkins, W.K. & Wakefield, J. (1995). Brain evolution and neurolinguistic preconditions. Behavioral and Brain Sciences 18 (1): 161-226
- 3 Jacques Monod, Rastlantı ve Zorunluluk, Dost Kitabevi, Ekim 1997 Ankara, s. 118
- 4 Derek Bickerton, Language and Species, The University of Chicago Press, 1992, s.190
- 5 Morten H. Christiansen, Rick A.C. Dale, Michelle R. Ellefson and Christopher M. Conway, The Role of Sequential Learning in Language Evolution: Computational and Experimental Studies, s. 150
- 6 Jordan Zlatev, A hierarchy of meaning systems based on value
- 7 Peter Gärdenfors, Cooperation and the Evolution of Symbolic Communication; Deacon, T. W. (1997), The Symbolic Species: The Co-evolution of Language and the Brain, Norton, New York, NY.; Tomasello, M. (1999), The Cultural Origins of Human Cognition, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- 8 George Johnson, "Chimp Talk Debate: Is It Really Language?", The Science Times Book of Language and Linguistics, Edited By Nicholas Wage, s. 64-69 The Lyons Press, 2000
- 9 BBC Online, **Crows prove they are no birdbrains**, 8 Ağustos 2002, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/sci/tech/2178920.stm>
<https://www.harunyahya.info/makaleler/aksam-gazetesi-ve-hurriyet-gazetesi-bilisim-bilim-dergisinin-insan-dili-ve-sempanzeler-hakkindaki-sp>